

Í lýðræðissamfélagi eru blaðamenn upplýsendur almennings og þar með varðhundur hans. Tjáningarfrelsi þeirra er stutt sameiginlegum rétti almennings til upplýsinga skv. 10. gr. Evrópusamnings um mannréttind og mannfrelsis. Mannréttindadómstóll Evrópu mun veita blaðamönnum sérstaka vernd þegar höfð eru afskipti af tjáningarfrelsi þeirra.

Við fréttaoöflun verður blaðamaður ekki krafinn sagna um heimildarmenn sína nema brýnni nauðsyn en hagsmunir almennings af því að fá upplýsingarnar krefjist þess. Meginreglan um vernd heimildarmanna nær nú einnig yfir leit í vinnugögnum blaðamanna, þó vísbendingar séu um að þau njóti einnig sjálfstæðrar verndar tjáningarfrelsisins. Blaðamaður mun ekki baka sér refsiaþbyrgð við notkun gagna sem honum berast og varða hagsmuni almennings, enda þótt hann viti að þau séu illa fengin. Enn ríkir óvissa um refsiaþbyrgð þar sem blaðamenn taka sjálfir þátt í ólöglegu athæfi við gagnaöflun, en varði upplýsingarnar brýna hagsmuni almennings er ólíklegt að þeim verði hegnt svo brjóti ekki gegn 10. gr. Sáttmálans.

Við fréttaoöflun verndar 10. gr. bæði efni hans og form. Á það jafnt við um efni sem tekið er við í þökk eða óþökk viðtakandans, og upp að vissu marki ýkjur og ögrun svo framarlega sem fréttirnar eru sannar og sagðar í góðri trú. Dómstóllinn greinir á milli staðreynda og gildisdóma, þar sem verða færðar sönnur á hið fyrnefnda. Gildisdómar eru ekki refsiverðir að því gefnu að þeir styðjist við staðreyndir. Stjórnámálemenn og opinberar persónur þurfa að þola hvassari gangrýni en aðrir, en opinberir starfsmenn og embættismenn sem eiga erfiðara með andsvör munu njóta meiri verndar. Fréttaoöflunin af einkalífi fólks er þá einungis heimill að upplýsingarnar varði hagsmuni almennings.

Það mun ráða úrslitum, þegar fjallað er um afskipti af tjáningu blaðamanna, hvort þær upplýsingar sem miðlað er varði hagsmuni almennings. Myndar það kenninguna um hagsmuni almennings. Á grunni hennar er rangt að greina á milli fréttaoöflunar og fréttaoöflunings.

Journalists, as informants of the public, are public watchdogs in a democratic society and their right to freedom of expression is supported by a collective right of the public to information, according to article 10 of the European Convention on Human Rights. The European Court of Human Rights will offer special protection to journalists when their expression is interfered with, provided that the information is of public interest.

Regarding newsgathering a journalist will not be compelled to disclose his journalistic sources unless there exists an overriding requirement prevailing over that of the public interest in receiving the information. The protection of journalistic sources now extends to the working material of journalists although indications show that such materials also enjoy a separate protection of the article 10. A journalist will not be held responsible for using materials which contain information of public interest; even if he knows it was illegally obtained. Some uncertainty still exists when the journalist himself participates in illegal gathering of information. It however seems that if the information concerns serious public interest the journalist will not be punished lawfully unless a greater public interest so demands.

When reporting news the article 10 will protect both the substance and the form. It applies both to acceptable and offensive speech, and a certain degree of exaggeration or provocation. The Court distinguishes between facts and value-judgements, whereas the latter is not susceptible to proof. Value-judgments will not be punishable provided they are based on facts. Politicians and public figures must accept higher degree of criticism, but public officials that cannot, due to their position, defend themselves will be offered special protection. When reporting on matters of private life it will only be permissible if the information is of public interest.

The public interest in receiving information will be the decisive factor in scrutinizing an interference with the journalistic, which forms the public interest theory. On its basis it is wrong to distinguish between newsgathering and news reporting.